

Max en Puck horen van elkaar

Hoe was intussen de toestand in Bandung? Puck en Rob werden ondergebracht in de school in de Ambonstraat in een kaal leslokaal. Ze waren de eersten, en er was niets ‘Dus wéér met een bultzak op de grond’, verzucht Puck in haar schriftje met herinneringen waaruit ik dankbaar weer put, ‘Maar we waren vrij, en ‘t leven in Bandung was toen nog normaal.’ Het is eind augustus, begin september.

Ook Albert van Zuiden (Opi) kwam in de school wonen. Geleidelijk kwamen er méér vluchtelingen. Veel steun kwam van de familie Lakatoea, een Ambonese familie die vanuit het KNIL loyaliteit aan Albert van Zuiden had behouden en inmiddels ook met hem bevriend was. Rob herinnert zich ook nog een andere Ambonese familie, de familie Hehanoessa. De Lakatoea’s waren te weten gekomen dat Albert en familie in Bandung waren. Puck is toen naar ze toe gegaan per deleman (een Indisch rijtuigje). En het ontroerende was dat ze al die lange oorlogsjaren een blik havermout en een blikje melk hadden bewaard, met het speciale doel om dat voor Robbie te gebruiken, als die uit het kamp zou terugkomen. Havermout was in die dagen een grote luxe. Puck maakte er inderdaad vele dagen pap voor haar zoon van.

De toestand in Bandung verslechterde snel. Een Europese vrouw kon al gauw niet meer zonder gevaar op straat om boodschappen te doen. Rob Lakatoea kwam nu elke dag om die boodschappen te brengen. ‘Niet nodig om te vertellen, wat een uitkomst dat was’.

Omi was aanvankelijk opgenomen in het Juliana Ziekenhuis. Ze beterde en werd uiteindelijk naar een ‘herstellingsoord’ gebracht, dat ingericht was in het Christelijk Lyceum aan de Dagoweg. Ideaal was het allemaal nog niet, zoals Albert, Puck en Rob in de school bivakkeerden.

Elke dag ging Puck naar de stad naar ‘t hoofdkantoor van het Rode Kruis om te kijken op de lange lijsten die er hingen. Van Max was de naam nog niet te lezen geweest, dus wist ze niet, of hij nog leefde. Sinds de capitulatie verkeerde ze al anderhalve maand in kwellende onzekerheid. Tot 1 oktober zijn naam er eindelijk bij stond. Puck heeft toen direct geschreven, potlood op een dun geel velletje, waar de tijd in de jaren daarna flink heeft geknabeld, vooral aan de onderrand.

‘Bandung, 2 oktober 1945, Lief baasje, Wat een bof. Hopelijk komt dit krabbeltje terecht. Lieverd, gisteren hoorde ik voor ‘t eerst dat je nog leeft. Wat ben ik dol en dol gelukkig. Eindelijk dan kan ik eens schrijven met de wetenschap dat je er nog bent. Ben je o.k.? Alles in orde en goed gezond? Met ons is alles best. Robje is een echt leuke ondeugende jongen. Hij heeft erg gesukkeld, maar nu is hij er overheen en ziet er fijn uit. Ikzelf ben nog steeds ‘t zelfde en goed gezond en sterker dan ooit. Mams is geweldig mager geworden en ligt op ‘t ogenblik in Juliana ziekenhuis op te knappen na een zware bacillaire dysenterie.

Paps is geweldig en fitter dan ooit. Ik sta werkelijk versted over hem. Ik zat geïnterneerd in Banjoe-Biroe maar ben naar Bandung terug gekeerd. Ik wil hier op je wachten. Op ‘t ogenblik zit ik in de school in de Ambonstraat 19, maar verhuis eerdaags naar de Tjihapitbuurt. Paps krijgt daar n.l. gezinsinternering. Maak je dus over ons geen zorgen, alles is hier best. Lieverd, ik heb nog een fijn stel kleren voor je gered, dus kom maar gauw. Ik hoop toch zo dat je dit ontvangt. Bedank de heren nog hartelijk voor de moeite, mocht je dit ontvangen. En probeer ook een berichtje te sturen. Ik verlang zo ontzettend naar je dat ik de tijd haast niet kan afwachten dat je hier bent. Nu moet ik eindigen. Dag engel van me, houd je taai en denk maar aan ons. Hopelijk tot gauw. Een (innige ?) omhelzing van je (onleesbaar) altijd (eigen ?) vrouwtje. Dag, Robje’

Puck weet in de dan volgende weken maar steeds niet of haar brief Max wel bereikt heeft. In de twee brieven die ze daarna van Max heeft gekregen, was tot haar teleurstelling niets gemeld van de ontvangst van haar brief. Wel weet ze dat haar schoonouders en zwagers Cassuto de oorlog hebben overleefd, wat blijkt uit een briefje dat ze stuurde aan haar moeder – Omi – die nog steeds in het ziekenhuis ligt.

‘Even in haast een krabbeltje met veel nieuws. Vanmiddag 2 brieven van Max gekregen, geschreven 15 en 20 October. Toen had hij nog steeds geen bericht van mij. Treurig hè? Maar wel van Holland! Alle Cassutto’s zijn in leven. Vader + Moeder + George wonen bij van Emden in de Trompstraat in Den Haag in afwachting van een etage aan de Badhuisweg. Ernest studeert in Leiden ... schrik niet ... voor dominee. Hoe vind je zo iets? Echt iets voor Ernest hè?’

Het briefje op het gele velletje heeft Max bereikt. Grote vreugde spreekt uit zijn brief van 1 november 1945 naar Nederland. Hij citeert uitgebreid uit een brief van Puck; dat moet een tweede brief zijn geweest van vermoedelijk 24 oktober, die hem kort na de eerste heeft bereikt, want hij is langer en gaat veel meer op details in dan de eerste. De citaten geven meer inzicht in de toestand in Bandung in de maand oktober 1945.

‘Eindelijk, eindelijk heb ik een brief van Puckje gekregen. Alles is goed. O, je weet niet hoe blij en gelukkig ik ben. Ik heb al dezen tijd op mijn zenuwen geleefd en het is net of een zware druk is weggenomen. Ze heeft 2 kiekjes meegestuurd. Een ervan stuur ik jullie, het kost me heel veel om er van te scheiden, maar ik sta het graag aan jullie af. Vind je hem geen schat. Op het andere kiekje staan Puck, Robbie en vader van Zuiden. Vader van Zuiden. maakt het perfect, hij is door zijn hongerdieet zijn reumatiek volkomen kwijt en voelt zich ‘fit as a fiddle’. Hoe vindt jullie dat. Met moeder van Zuiden. gaat het niet zoo best. Puck schrijft: ‘ze is ongelooflijk vermagerd, woog 85 kg en weegt nu 38 kg. Daarbij heeft ze nog na de bevrijding een flinke bacillaire dysenterie opgelopen. Die is nu over, maar ze is zóó vermagerd en uitgezwakt, dat ze de eerste paar maanden nog wel in het ziekenhuis zal moeten blijven. Ze is een wrak en lijkt ouder dan 80 jaar. Je zult haar niet terug kennen.’ Puck zelf is er goed doorheen gekomen. Ze schrijft: ‘Ik ben altijd bij de «sterke» vrouwen geweest en heb in de patjolo ploeg gewerkt. Een baal suiker van 50 kg met zijn tweeën op de schouder is niets meer voor me.’